

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

-

I. ÚS 230/04-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 2. decembra 2004 predbežne prerokoval sťažnosť Igora Kúdelu, L., zastúpeného advokátom Mgr. P. N., Advokátska kancelária, L., vo veci porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Nitre z 15. apríla 2004 č. k. 9 Co 195/03-119, 9 Co 198/03 vo výrokoch o náhrade trov prvostupňového a odvolacieho konania a takto

rozhodol:

Sťažnosť Igora Kúdelu odmieta ako zjavne neopodstatnenú.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. novembra 2004 doručená sťažnosť Igora Kúdelu, L. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu, konkrétne na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) z 15. apríla 2004 č. k. 9 Co 195/03-119, 9 Co 198/03 vo výrokoch o náhrade trov prvostupňového a odvolacieho konania. Zo sťažnosti a z priložených písomností vyplývajú nasledovné relevantné skutočnosti:

«Rozsudkom Krajského súdu v Nitre pod č. k. 9 Co 195/2003-119, 9 Co 198/2003 zo dňa 15. 4. 2004 bol rozsudok Okresného súdu v Leviciach pod č. k. 9 C

299/2002-100 zo dňa 25. 6. 2003 vo veci samej potvrdený a v časti výroku o náhrade trov konania zmenený tak, že krajský súd žalovanému (sťažovateľovi) náhradu trov prvostupňového konania nepriznal, krajský súd žalovanému nepriznal ani náhradu trov odvolacieho konania. Rozsudok Krajského súdu v Nitre nadobudol právoplatnosť dňa 1. 10. 2004. (...)

Sťažovateľ namieta, že rozsudkom Krajského súdu v Nitre pod č. k. 9 Co 195/2003-119, 9 Co 198/2003 zo dňa 15. 4. 2004 v časti výroku o náhrade trov prvostupňového a odvolacieho konania boli porušené jeho práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd z nasledovných dôvodov:

Krajský súd v Nitre svoje rozhodnutie o náhrade trov prvostupňového a odvolacieho konania odôvodnil aplikáciou § 150 OSP tak, že dôvody hodné osobitného zreteľa videl v okolnostiach prípadu pri jeho komplexnom posúdení a jeho charaktere.

Na súdne konanie v časti týkajúcej sa náhrady trov konania sa vzťahuje základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa § 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (III. ÚS 145/02), preto na súdne konanie v časti týkajúcej sa náhrady trov konania sa takisto musí vzťahovať základné právo na spravodlivý proces v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojich rozhodnutiach vyslovil, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpoveď na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03).

K otázke preskúmateľnosti a presvedčivosti súdnych rozhodnutí uvádzam, že z hľadiska stanoveného postupu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy musí byť požiadavka riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia rozsudku súdu jednou zo základných podmienok ústavne súladného rozhodnutia. Nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa uskutočňuje v ústavnom a zákonnom procesnoprávnom a hmotnoprávnom rámci. Procesnoprávny rámec predstavuje predovšetkým princíp riadneho a spravodlivého procesu, ako to vyplýva z čl. 46 ods. 1 ústavy. Jedným z týchto princípov vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní, predstavujúcich súčasť práva na riadny proces a pojmu právneho štátu, je aj povinnosť súdov svoje rozsudky odôvodniť a to spôsobom zakotveným v § 157 ods. 2 OSP aj v časti o náhrade trov konania (porovn. nález ÚS ČR II. ÚS 444/01). Z odôvodnenia rozsudku musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na strane jednej a právnymi závermi na strane druhej (porovn. nález ÚS ČR III. ÚS 94/97). (...)

Krajský súd v Nitre ustanovenie § 150 OSP aplikoval svojvoľne.

Jednou z hlavných zásad, z ktorých vychádza OSP v ustanoveniach o náhrade trov konania, je zásada zodpovednosti za výsledok, podľa ktorej účastník má nárok na náhradu trov konania potrebných na účelné uplatnenie alebo bránenia práva vtedy, ak mal úspech vo veci. Táto zásada je vyslovená v § 142 ods. 1 OSP.

Podľa § 150 OSP, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd

výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Pri takomto rozhodovaní musí ísť o celkom výnimočný prípad. Výnimočnosť môže spočívať v okolnostiach danej veci alebo v okolnostiach na strane účastníkov konania.

Podľa ustálenej súdnej praxe nepriznanie náhrady trov konania podľa § 150 OSP nemožno odôvodniť iba všeobecným záverom hodnotiacim význam rozhodovania o určitom nároku (R 34/1982). Krajský súd výnimočnosť prípadu ničím konkrétnym neodôvodnil. Nepriznanie náhrady trov konania krajský súd odôvodnil všeobecne tým, že súd dôvody hodné osobitného zreteľa videl v okolnostiach prípadu pri jeho komplexnom posúdení a jeho charaktere. Takéto všeobecné odôvodnenie rozhodnutia o náhrade trov konania pri aplikácii § 150 OSP nie je v súlade s čl. 46 ods. 1 ústavy. Uplatnenie nárokov z titulu ochrany osobnosti samo o sebe nie je ničím výnimočné a vo všeobecnosti nemôže byť dôvodom nepriznania náhrady trov konania procesne úspešnému účastníkovi konania.

Podľa judikatúry všeobecných súdov pri posudzovaní okolností hodných osobitného zreteľa treba prihliadať na osobné, majetkové, zárobkové a iné pomery účastníkov konania a všímať si aj okolnosti, ktoré viedli účastníkov k uplatneniu práva na súde a ich postoja v konaní (Zborník IV str. 64). Krajský súd týmito zásadami sa neriadil a aj v tomto smere je rozhodnutie nepreskúmateľné pre nedostatok dôvodov, je v rozpore s ustálenou súdnou praxou a z doteraz zisteného skutkového stavu právne závery o nepriznaní náhrady trov konania úspešnému účastníkovi konania vyplývajú. Krajský súd vôbec neprihliadol na majetkové, zárobkové a iné pomery účastníkov a na postoj účastníkov v konaní. Za účelom zistenia majetkových a zárobkových pomerov účastníkov krajský súd žiadne dôkazy nevykonal. (...)

Podľa § 220 OSP krajský súd nemal žiadny zákonný dôvod rozsudok okresného súdu v časti výroku o náhrade trov prvostupňového konania zmeniť a aplikovať § 150 OSP aj na náhradu trov prvostupňového konania. Okresný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania neaplikoval ustanovenie § 150 OSP a logicky na aplikáciu tohto ustanovenia žiadne dôkazy nevykonal, preto je nepochopiteľné, prečo bol jeho právny názor o priznaní trov prvostupňového konania podľa § 142 ods. 1 OSP nesprávny. Krajský súd nesprávnosť aplikácie § 142 ods. 1 OSP zo strany okresného súdu ani nevytkol. V tomto smere krajský súd porušil zásadu dvojinštančnosti občianskeho súdneho konania, pretože pri potvrdení rozsudku okresného súdu vo veci samej zmenil rozsudok súdu prvého stupňa v časti výroku o náhrade trov konania, ktorá časť výroku ani nebola samostatne napadnutá.

Je nespravodlivé, že krajský súd podľa § 150 OSP náhradu trov konania nepriznal aspoň sčasti (symbolicky aspoň 1,- Sk). Sťažovateľ zastáva právny názor, že zásadu zakotvenú v § 142 ods. 1 OSP „omnis litigator victus debet impensis“, podľa ktorej každá sporová strana, ktorá prehrala, má hrať trovy, mal krajský súd aplikovať aj v danom prípade a pri aplikácii § 150 OSP krajský súd postupoval svojvoľne.

Navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky sťažnosť prijal na ďalšie konanie a vo veci samej vydal nasledovný nález:

Základné právo Igora Kúdelu, bytom L., podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Nitre pod č. k. 9 Co 195/2003-119,

9 Co 198/2003 zo dňa 15. 4. 2004 v časti výroku o náhrade trov prvostupňového a odvolacieho konania porušené bolo.

Rozsudok Krajského súdu v Nitre pod č. k. 9 Co 195/2003-119, 9 Co 198/2003 zo dňa 15. 4. 2004 v časti výroku o náhrade trov prvostupňového a odvolacieho konania sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie.

Krajský súd v Nitre je povinný zaplatiť Igorovi Kúdelovi náhradu trov konania podľa konečného vyčíslenia na účet advokáta Mgr. P. N.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. (...)

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...).

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie sťažnosti

pre jej zjavnú neopodstatnenosť absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným rozhodnutím alebo iným zásahom orgánu štátu do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej, ako aj nezistenie žiadnej možnosti porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (mutatis mutandis rozhodnutie sp. zn. III. ÚS 138/02 a v ňom citovaná ďalšia judikatúra).

Predmetom sťažnosti je tvrdené porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu, konkrétne na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu z 15. apríla 2004 č. k. 9 Co 195/03-119, 9 Co 198/03 vo výrokoch o náhrade trov prvostupňového a odvolacieho konania.

Ústavný súd vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru považuje za potrebné tiež pripomenúť, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležité zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00).

Citovaný čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až č. 50 ústavy). Všeobecné súdy poskytujú ochranu plynúcu z citovaného článku ústavy tak, že postupujú v konaní súc viazané procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi, dodržiavanie ktorých je garanciou práva na súdnu ochranu (I. ÚS 4/94).

Podstata námietok sťažovateľa spočívala v tom, že krajský súd „ustanovenie § 150 OSP aplikoval svojvoľne“, najmä preto, že „výnimočnosť prípadu ničím konkrétnym neodôvodnil“ a „nepriznanie náhrady trov konania (...) odôvodnil všeobecne“.

Podľa § 157 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) v odôvodnení

rozsudku uvedie súd podstatný obsah prednesov, stručne a jasne vyloží, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal i ďalšie dôkazy, a posúdi zistený skutkový stav podľa príslušných ustanovení, ktoré použil (ods. 2). Toto zákonné ustanovenie je potrebné z hľadiska práva na súdnu a inú právnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vykladať a uplatňovať s ohľadom na príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri napr. rozsudok Garcia Ruiz v. Španielsko z 21. januára 1999, § 26) tak, že rozhodnutie súdu musí uviesť dostatočné dôvody, na základe ktorých je založené. Rozsah tejto povinnosti sa môže meniť podľa povahy rozhodnutia a musí sa posúdiť vo svetle okolností každej veci. Z citovaných článkov ústavy a dohovoru však nemožno vyvodzovať, že dôvody uvedené súdom sa musia zaoberať zvlášť každým bodom, ktorý niektorý z účastníkov konania môže považovať za základný pre svoju argumentáciu (mutatis mutandis I. ÚS 56/01).

Z napadnutého rozsudku vyplýva, že krajský súd odôvodnil svoje napadnuté rozhodnutie o trovách konania takto: *„Zmenil rozhodnutie v časti o náhrade trov konania účastníkov, keď aplikoval ust. § 150 OSP a z dôvodov osobitného zreteľa hodných nepriznal žalovanému náhradu trov konania v oboch stupňoch. Tie videl v okolnostiach prípadu pri jeho komplexnom posúdení a jeho charaktere.“* Toto odôvodnenie krajského súdu nie je možné - odhliadnuc od toho, že je skutočne stručné - považovať za odporujúci citovaným článkom ústavy a dohovoru. Pokiaľ § 157 OSP ustanovuje aj „stručnosť“ odôvodnenia, týka sa to predovšetkým odôvodnenia o trovách konania. Podľa názoru ústavného súdu odôvodnenie o trovách konania treba posudzovať v kontexte celého rozhodnutia. V citovanej časti odôvodnenia krajský súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom poukázal na to, že toto odôvodnenie treba chápať tiež v kontexte celého odôvodnenia daného rozsudku. Ak krajský súd v predposlednom odseku odôvodnenia napadnutého rozhodnutia uviedol, že *„v konkrétnej veci hranica medzi právom na ochranu osobnosti žalobcu a slobodou prejavu žalovaného bola veľmi jemná a skoro zmazateľná“*, nemožno nevidieť, v čom spočívala *„výnimočnosť prípadu“*, a keď krajský súd v súvislosti s dôvodmi *„osobitného zreteľa“* poukázal aj na *„charakter“* predmetného sporu (konkurencia základných práv účastníkov) a *„okolnosti prípadu“* (diskusia o veciach verejného záujmu), podľa názoru ústavného súdu krajský súd odôvodnil napadnuté rozhodnutie ústavne konformným spôsobom (dostatočne a relevantne).

V každom prípade napadnutý postup krajského súdu pri odôvodňovaní svojho právneho záveru ohľadom nepriznania trov konania v danej veci nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom krajského súdu a najmä rozsahom odôvodnenia nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto odôvodnenia. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam.

Podľa názoru ústavného súdu interpretácia § 150 OSP a jeho odôvodnenie krajským súdom v danej veci takéto nedostatky nevykazuje a na jeho meritórne preskúmanie preto ústavný súd nie je oprávnený.

K tomu treba dodať, že vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom napokon nie je chrániť občana pred skutkovými a právnymi omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01).

Z uvedených dôvodov preto bolo potrebné sťažnosť odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Poučenie: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. decembra 2004